

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

26.08.2024. Nr. 1-8/17

Labklājības ministrija
lm@lm.gov.lv

Par vecāku pabalstu, ja bērns dzimis priekšlaikus

Tiesībsarga redzes lokā ir nonācis jautājums par vecāku pabalstu vecākiem, kuru bērns ir dzimis priekšlaikus, t.i., ātrāk par 37 pilnām mātes grūtniecības nedēļām¹.

Saskaņā ar likuma “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” (turpmāk – Likums) 10.⁴ panta ceturtajā daļā noteikto, bērna kopšanai vecākiem ir tiesības izvēlēties saņemt vecāku pabalstu 19 mēnešus, no kuriem 15 mēnešus var izmantot no bērna piedzimšanas dienas līdz dienai, kad bērns sasniedz pusotra gada vecumu (1. punkts), vai 13 mēnešus, no kuriem deviņus mēnešus var izmantot no bērna piedzimšanas dienas līdz dienai, kad bērns sasniedz viena gada vecumu (2. punkts).

Turklāt minētā panta ceturajā ar ^{indeksu 1} daļa noteic, ja sakarā ar bērna piedzimšanu vienam no vecākiem ir piešķirts maternitātes pabalsts, šā panta ceturtais daļas 1. un 2. punktā minētajos periodos ietver maternitātes pabalsta izmaksas periodu. Tādējādi vecāku pabalsta izmaksas periodā, attiecīgi 19 vai 13 mēneši, tiek ieskaitīts arī maternitātes pabalsta izmaksas laiks.

Ar 2022. gada 16. jūnija grozījumiem Likumā 10.⁴ pants tika papildināts ar septīto daļu, kas noteic, ka vecāku pabalsta izmaksas periodu pagarina par noteiktā grūtniecības atvaļinājuma periodu, ja bērns dzimis pirms grūtniecības atvaļinājuma noteikšanas termiņa, t.i., pirms 30. vai

¹ Pasaules Veselības Organizācijas definīcija. Sk. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth>

32. grūtniecības nedēļas². Līdz ar to tika novērsts, ka vecākiem, kuriem bērns dzimis priekšlaikus, tika samazināts neapmaksāta bērna kopšanas atvaļinājuma laiks.³

Tādējādi personām, kurām bērns dzimis pirms grūtniecības atvaļinājuma noteikšanas termiņa, t.i., līdz 30. vai 32. grūtniecības nedēļai, tika radīts labvēlīgāks regulējums vecāku pabalsta saņemšanā. Proti, personām, kuru bērns dzimis priekšlaikus līdz 32. vai 30. grūtniecības nedēļai, vecāku pabalsta saņemšanas periods tiek pagarināts par grūtniecības atvaļinājuma periodu, attiecīgi 56 vai 70 dienām.

Satversmes tiesa lietā Nr. 2020-13-01 ir vērtējusi likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 10.⁴panta ceturtnās daļas 2. punktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. jūlijam) un Valsts sociālo pabalstu likuma 7. panta 1.¹ daļu, ciktāl šīs norma nostāda mazāk labvēlīgā situācijā priekšlaikus dzimuša bērna vecākus, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 110. pantam.

Satversmes 110. panta kontekstā (bērna vislabāko interešu prioritātes princips) Satversmes tiesa norādīja, ka valsts ir nodrošinājusi ģimenei bērna pirmajos dzīves gados iespēju izmantot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā, turklāt bez vecāku pabalsta un bērna kopšanas pabalsta konkrētajā situācijā ģimenei ir paredzēti arī citi atbalsta pasākumi, tādējādi atzīstot apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 110. pantam.

Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par atbilstošām arī 91. pantam. Satversmes tiesa atzina, ka Likumdevējs, ar apstrīdētajām normām, nosakot vienādu attieksmi pret sociāli apdrošinātiem vecākiem, kuru bērns ir dzimis ārsta prognozētajā laikā, un sociāli apdrošinātiem vecākiem, kuru bērns ir dzimis priekšlaikus, nav pārkāpis vienlīdzības principu. Satversmes tiesa secināja, ka katra bērna gadījums ir individuāls. Tāpēc bērna dzimšanas brīdi un bērna veselības stāvokli nevar uzskatīt par tādām pazīmēm, kuras nošķirtu salīdzināmās grupas un kuru dēļ būtu pielāgojams bērna kopšanas pabalsta un vecāku pabalsta izmaksas termiņš.

---

² Ministru kabineta 2024. gada 25. jūnija noteikumu Nr. 409 “Darbnespējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība” 27.2. apakšpunkts noteic, ka darbnespējas lapu grūtniecības atvaļinājumam var izsniegt no 32. grūtniecības nedēļas. Ja medicīniskā aprūpe sakarā ar grūtniecību uzsākta līdz 12. grūtniecības nedēļai un izpildīti visi ārsta norādījumi, darbnespējas lapu grūtniecības atvaļinājumam var izsniegt no 30. grūtniecības nedēļas.

³ Sk. 13.Saeimas 2022.gada 16. jūnija sēdes stenogramma. Pieejama:

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/14B02EE209823FD7C225888E002DE80D?OpenDocument>

Neskatoties uz Satversmes tiesas atzīto, Saeima ar 2022. gada 16. jūnija grozījumiem Likumā ir noteikusi atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Proti, pret sociāli apdrošinātiem vecākiem, kuru bērns ir dzimis ārsta prognozētajā laikā, un sociāli apdrošinātiem vecākiem, kuru bērns ir dzimis priekšlaikus. Taču minētā norma (Likuma 10.⁴ panta septītā daļa) attiecas tikai uz tiem vecākiem, kuru bērns dzimis pirms grūtniecības atvaļinājuma noteikšanas termiņa. **Pārējiem vecākiem, kuru bērns dzimis priekšlaikus, bet jau grūtniecības atvaļinājuma laikā, nav tiesību uz vecāku pabalsta pagarinājumu.**

Ņemot vērā iepriekš minēto tiesībsargs aicina Labklājības ministriju rosināt grozījumus likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu", lai novērstu attiecībā pret vecākiem, kuru bērni dzimuši priekšlaikus, radīto atšķirīgo attieksmi.

Par rekomendāciju ieviešanu lūdzu informēt līdz **2024. gada 1. decembrim.**

Tiesībsargs

Juris Jansons